

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Teplota – faktor ovlivňující průběh chemické reakce

Metodický list pro učitele

Časový harmonogram

- a) doba na přípravu - 5 minut
- b) doba na provedení - 10 minut

Pomůcky

a) chemikálie

- kyselina chlorovodíková
- zinek - granulky

b) potřeby

- kádinky – 2 ks
- zkumavka - 2 ks
- lihový kahan
- azbestová síťka
- trojnožka
- kostka ledu

c) přístroje

- Go!Temp - čidlo pro měření teploty – 2 ks
- počítač s programem Logger Lite

Informace o nebezpečnosti použitých chemikálií

Přípravné kroky

- roztok 10% kyseliny chlorovodíkové
- zmrazit vodu na kostky ledu

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Interaktivní výukový materiál související s pokusem

- viz prezentace – [Rychlost chemických reakcí - prezentace.pptx](#)

Použitá literatura:

PEČOVÁ, Danuše a kol. *Chemie II pro 9. ročník základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií*. Olomouc: Prodos, 1999. ISBN 80-7230-036-9.

LOS, Petr a kol. *Chemie se nebojíme, 2. díl chemie pro základní školy*. 1. vydání. Praha: Scientia, s. r. o., 1997. ISBN 80-7183-027-5.

Metodika pokusu

Cílem této úlohy je zjistit, jak reaguje kyselina chlorovodíková se zinkem při různé teplotě. K tomu využijeme počítač s programem Logger Lite a čidlo pro měření teploty Go!Temp.

Výstup RVP: žák rozliší výchozí látky a produkty chemických reakcí, uvede příklady prakticky důležitých chemických reakcí, provede jejich klasifikaci

Cílová skupina: žák ZŠ – 9. ročník

Náročnost: nízká

Klíčová slova: kyselina chlorovodíková, rychlost chemické reakce

Poučení o bezpečnosti práce ke konkrétnímu pokusu

Aktivitu lze provádět buď demonstračním způsobem v hodině chemie, nebo ji mohou provádět žáci samostatně – vedlejším efektem je pak upevňování měřicích a praktických dovedností.

Pracovní postup:

- do počítače připojíme čidla pro měření teploty Vernier Go!Temp
- spustíme program Logger Lite
- do dvou zkumavek odměříme 5 cm³ 10% kyseliny chlorovodíkové
- do kádinek nalijeme stejné množství vody a vložíme čidla pro měření teploty
- jednu kádinku ochladíme kostkou ledu na 10 °C

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- druhou ohřejeme na 40 °C
- jednu zkumavku umístíme do kádinky se studenou vodou a druhou do kádinky s horkou vodou
- do obou zkumavek vložíme po granuli zinku
- pozorujeme rychlost reakce
- výsledky měření zaznamenáme do připravené tabulky
- měření ukončíme

Závěr:

Pozorujeme, že v chladném roztoku reakce neprobíhá zřetelně, ale v zahřátém probíhá velice výrazně. Na průběh reakce má tedy vliv teplota výchozích látek. Jedním z faktorů ovlivňujících průběh chemické reakce je teplota reakční směsi.

Vysvětlení: teplotou se zvětšuje energie částic

Průběh chemické reakce vyjádřen rovnicí: $\text{Zn} + 2 \text{HCl} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$

Ukázka naměřených hodnot:

Tabulka měření:

voda	rychlost chemické reakce
- studená	neprobíhá zřetelně
- teplá	probíhá velmi výrazně

Pedagogicko-podpůrné činnosti

Lze zdůraznit mezipředmětové vztahy a přesah do vzdělávacích předmětů:

Přírodopis

- vliv teploty na rychlost kažení potravin

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kontrolní materiál pro zpětnou vazbu

Otázky pro zpětnou vazbu:

1. Jmenujte faktory ovlivňující rychlost chemické reakce.
2. Co je to katalyzátor?

Řešení:

1. a) teplota soustavy
b) koncentrace reaktantů
c) velikost povrchu reaktantů
d) tlak u plyných látek
e) katalyzátor
2. katalyzátor je látka, která ovlivňuje rychlost chemické reakce a po jejím ukončení zůstává nezměněna

Fotodokumentace

Reakce kyseliny chlorovodíkové se zinkem při různých teplotách

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Protokol o provedeném pokusu

- číslo protokolu **Ch13/9**
- ověření provedeno a zapsáno v třídní knize 9. třídy dne **18. 6. 2014**

Autoři pokusu: Ing. Marie Smičková, Mgr. Jitka Slavíčková

Autor prezentace: Ing. Marie Smičková

Uvedený pokus je reálný v podmínkách ZŠ.